

Concept
Kadernota Armoedebeleid
2017 – 2020

BESPREEKSTUK

Afdeling Werk, Inkomen en Zorg

gemeenschappelijke regeling
DE BEVELANDEN

gemeenten

Borsele, Goes, Kapelle,
Noord-Beveland en Reimerswaal

Inhoud

1	Inleiding.....	5
1.1	Waarom een nieuw armoedebeleid?.....	5
1.2	Samenvatting evaluatie minimabeleid en schuldhulpverlening 2015	6
2	Armoede: een nadere beschrijving	7
2.1	Definitie van armoede.....	7
2.2	Oorzaken van armoede	7
2.3	Risicogroepen	8
2.4	Gevolgen van armoede	10
2.5	Wat werkt bij de aanpak van armoede?	11
2.6	Omgaan met armoede door hulpverleners.....	12
3	De positie van armoedebeleid in het Sociaal Domein	13
3.1	Armoedebestrijding door afdeling WIZ.....	13
3.2	Armoedebestrijding door gemeenten.....	14
4	De kaders.....	15
4.1	Ontwikkelingen.....	15
4.2	Visie	15
4.3	Doelstelling.....	16
4.4	Uitgangspunten	17
5	De aanpak.....	18
6	Beoogde resultaten, monitoring en evaluatie	24
6.1	Effectindicatoren	24
6.2	Evaluatie	25
7	Financiële kaders.....	26
7.1	Minimabeleid	26
7.2	Extra middelen armoedebestrijding en schuldpreventie.....	26
7.3	Compensatie chronisch zieken en gehandicapten.....	27
	Bijlage 1 Overzicht projecten per gemeente.....	28
	Bijlage 2 Inkomensregelingen en Schulddienstverlening afdeling WIZ.....	34

Voorwoord

Voor u ligt de concept kadernota armoedebeleid 2017 – 2020 van de vijf Bevelandse gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland en Reimerswaal en de afdeling Werk, Inkomen en Zorg van Gemeenschappelijke Regeling De Bevelanden (hierna: afdeling WIZ).

Er is behoefte aan een kadernota armoedebeleid om verschillende redenen. Ten eerste is armoede in de afgelopen jaren flink toegenomen onder de Nederlandse bevolking. De inwoners van de Bevelandse gemeenten zijn hierop geen uitzondering. Tot op heden bestreden we armoede vanuit gemeenten – en met ingang van 1 januari 2015 vanuit de afdeling WIZ – met name door financiële ondersteuning via diverse inkomensregelingen en schuldhulpverlening als er al een financiële nood was. Armoede betekent echter niet alleen een financieel tekort, maar er zijn ook raakvlakken met andere beleidsterreinen, zoals bijvoorbeeld gezondheid, wonen, jeugd en onderwijs. Daarom is het van belang dat we armoede in een breder verband gaan bestrijden en ook op een meer preventieve manier. Niet alleen vanuit inkomensregelingen of via schulddienstverlening maar ook via activiteiten of ondersteuning vanuit gemeenten en andere (particuliere) organisaties. Bundeling van krachten om armoede en schuldenproblematiek integraal aan te pakken is nodig. Dit betekent een verdergaande samenwerking in het Sociaal Domein. Zowel om problemen te voorkomen aan de voorkant als op te lossen aan de achterkant. Hiervoor is kennis nodig en de gelegenheid om deze problemen bespreekbaar te maken.

Deze concept kadernota vormt de basis voor overleg met de vijf gemeenten, de cliëntenraad WIZ, organisaties werkzaam in het sociaal en maatschappelijk veld en de doelgroep zelf. Dit zal plaatsvinden in het eerste kwartaal 2017. De input die hieruit komt nemen we mee voor de beschrijving van de aanpak van armoede en schulden in de definitieve kadernota. We verwachten deze in het tweede kwartaal van 2017 gereed te hebben.

Deze nota is samengesteld door:

Marleen van der Maas in samenwerking met Marian Sinke

Beleidsmedewerkers Participatiewet
Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking De Bevelanden
Afdeling Werk, Inkomen en Zorg

November 2016

1 Inleiding

Het proces om te komen tot een integraal ontwikkeld armoedebeleid is opgesplitst in een aantal stappen.

Ten eerste is de *Startnotitie ontwikkeling integraal armoedebeleid* opgesteld. Deze is begin 2016 aangeboden aan de vijf Bevelandse gemeenten. De startnotitie is in het eerste kwartaal van 2016 in de vijf Bevelandse colleges vastgesteld.

Vervolgens is het *Evaluatierapport minimabeleid en schuldhulpverlening 2015* van de afdeling WIZ opgesteld. Deze evaluatie vond plaats door middel van een cijfermatige analyse van de inkomensregelingen en schuldhulpverlening afdeling WIZ, een enquête onder de doelgroep en startoverleggen met (beleids)medewerkers van de Bevelandse gemeenten. Het rapport is in juni 2016 aan de vijf gemeenten aangeboden. Paragraaf 1.2 geeft een korte samenvatting van de evaluatie.

Nu ligt deze concept kadernota voor ter bespreking om uiteindelijk te komen tot een definitieve kadernota met daarin de kaders voor het nieuwe armoedebeleid voor de periode 2017 – 2020. De centrale vraag voor de kadernota is welke ondersteuning de Bevelandse gemeenten en de afdeling WIZ kunnen bieden aan inwoners om armoede en schulden tegen te gaan.

1.1 Waarom een nieuw armoedebeleid?

Er zijn een aantal zaken die aanleiding geven voor een nieuw – integraal – armoedebeleid:

1. De samenwerking op het gebied van werk, inkomen en zorg binnen de vijf Bevelandse gemeenten

Voorafgaand aan de start van de GR de Bevelanden op 1 januari 2015 is het minimabeleid van de vijf gemeenten zoveel mogelijk geharmoniseerd. Van belang was een eenduidig inkomensbeleid te ontwikkelen voor de inwoners van de Bevelandse gemeenten. Hierbij moest het mogelijk blijven voor de gemeenten om een couleur locale te houden. In de afgelopen periode is het belang gebleken van een nauwere samenwerking tussen gemeenten en de afdeling WIZ als het gaat om armoedebestrijding. Waar de afdeling WIZ slechts mogelijkheden heeft voor financiële ondersteuning, hebben gemeenten juist mogelijkheden om activiteiten te ontwikkelen.

2. De extra middelen voor armoedebestrijding en schuldpreventie

Sinds 2013 kent staatssecretaris Klijnsma extra middelen aan gemeenten toe voor armoedebestrijding en schuldpreventie. Deze middelen zijn niet geoormerkt maar bieden wel financiële mogelijkheden om inwoners in armoede en/of met schulden extra te ondersteunen. De staatssecretaris geeft daarbij de volgende aanbevelingen:

- Een duidelijke visie en samenhangend beleid op lokaal niveau is essentieel, zeker waar het gaat om kinderen.
- Betaald werken is de beste manier om uit de armoede te raken en te blijven.
- Het voorkomen van problematische schulden is belangrijk om mensen te kunnen activeren richting (betaald) werk.
- Een aantal groepen wordt genoemd waar de extra middelen terecht zouden moeten komen omdat zij door de crisis in armoede opgroeien c.q. leven: kinderen en werkende armen.
- Samenwerking met private initiatieven bevorderen.

3. De compensatie van chronisch zieken en gehandicapten

De Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten en de Compensatie Eigen Risico zijn vanaf 2014 afgeschaft. Aan de gemeenten is de taak overgedragen om de doelgroep chronisch zieken en gehandicapten financieel te compenseren voor de extra kosten die deze groep heeft. Hiervoor ontvangen de gemeenten jaarlijks een bijdrage van het Rijk.

4. De drie decentralisaties in het Sociaal Domein

Taken op het gebied van zorg, participatie en jeugd zijn vanaf 2015 gedecentraliseerd naar de gemeenten. Inmiddels zijn gemeenten bezig met de volgende stap: de transformatie in het Sociaal Domein waarbij preventie een belangrijke peiler is. Armoedebestrijding en schuldpreventie sluiten hier prima op aan. Hoofdstuk 3 gaat nader in op de positie van het armoedebeleid in het Sociaal Domein.

1.2 Samenvatting evaluatie minimabeleid en schuldhulpverlening 2015

In het algemeen zijn er geen bijzondere afwijkingen gebleken in het gebruik en de uitgaven van de inkomensondersteunende regelingen. Met betrekking tot de uitgaven bijzondere bijstand blijkt dat kosten van Bewindvoering/budgetbeheer en Woninginrichting een groot deel van de totale uitgaven betreffen; dit is een landelijke trend en het gevolg van een groter aantal uitspraken onderbewindstellingen en de huisvesting van vluchtelingen. Ook de schuldhulpverlening bij afdeling WIZ heeft te maken met ontwikkelingen die landelijk bekend zijn. Met name gaat het dan om de toename van de omvang van de schulden en de complexiteit van de schuldenproblematiek.

Uit de enquête die we onder de doelgroep uit hebben gezet, is naar voren gekomen dat:

- de meeste respondenten (95%) bekend zijn met de inkomensondersteunende regelingen en dat driekwart zelf gebruik maakt van één of meerdere regelingen;
- bijna de helft van de respondenten schulden heeft waarvan het grootste deel (19%) meer dan € 15.000,-;
- ruim een derde niet bekend is met de mogelijkheden van gemeentelijke schulddienstverlening;
- driekwart geen financiële reserves heeft in de vorm van spaargeld;
- driekwart geen gebruik maakt van private organisaties als een Voedselbank of een Kledingbank, waarbij we ons moeten realiseren dat deze organisaties eigen criteria hanteren;
- door het ontbreken van financiële middelen men vaak niet in staat is mee te doen aan activiteiten en dat men sociale contacten met familie en vrienden mist; eenzaamheid wordt vaak genoemd als resultaat van armoede;
- men vindt dat de afdeling WIZ en de gemeenten meer hulp moeten bieden, meer maatwerk moeten leveren en regels en formulieren minder ingewikkeld moeten maken.

Tot slot leverden de overleggen met de vijf gemeenten overzichten op van activiteiten die in de gemeenten plaatsvinden die bijdragen aan armoedebestrijding. In bijlage 1 vindt u een overzicht van deze projecten. Ook werd besproken dat men in de teams binnen het Sociaal Domein (buurteams, wijkteams, gebiedsgerichte teams) de aansluiting met de afdeling WIZ mist. In de meeste teams is er wel afstemming met de klantmanager Zorg, maar op het gebied van inkomen en schulden is dit – met uitzondering van Goes – niet het geval. De kennis over inkomen en schulden ontbreekt nog vaak bij de professionals in die teams, terwijl financiële problemen juist veelvuldig voorkomen. Het voorstel om armoede gezamenlijk integraal aan te pakken is positief ontvangen door de gemeenten.

2 Armoede: een nadere beschrijving

Armoede gaat vaak niet alleen om te weinig geld. Armoede is een complex probleem dat samenhangt met onder meer opleiding, economische zelfstandigheid, gezondheid en wonen. Als armoede aanwezig is, zijn er vaak meerdere problemen in een gezin: geen sociaal vangnet, eenzaamheid, relatieproblemen, niet om kunnen gaan met geld, opvoedproblemen. Armoede heeft daarbij een negatieve invloed op de gezondheid: de situatie waar men in zit levert vaak stress op. Vaak schaamt men zich voor de situatie en is er een negatief gevoel van eigenwaarde.

2.1 Definitie van armoede

Het rapport 'Wat werkt bij de aanpak van armoede?' (Movisie, maart 2016) beschrijft twee belangrijke kenmerken van armoede:

- *Een situatie van beperkte financiële mogelijkheden waardoor men niet aan maatschappelijk gangbare behoeften kan voldoen;*
- *Het gaat om mensen die een langdurige periode moeten leven van een laag inkomen. Er zijn namelijk ook mensen die tijdelijk arm zijn maar zelf in staat zijn om op relatief korte termijn hun positie te verbeteren.*

Een algemene omschrijving die goed weergeeft waar armoede om gaat, is de definitie van de Europese Unie:

"Armoede is een situatie waarin sprake is van onvoldoende materiële, culturele en sociale middelen, waardoor mensen zijn uitgesloten van een levensstandaard die in de samenleving waarin men woont als minimaal wordt gezien."

In een dergelijke situatie van armoede heeft men misschien wel een huis en iedere dag eten, maar geen geld voor sociale contacten, sporten en bijvoorbeeld extra zorgkosten. Dit geldt niet alleen voor mensen met een uitkering maar ook voor inwoners met een modaal of hoger inkomen die hun schulden niet het hoofd kunnen bieden. Aan de andere kant is uit de enquête gebleken dat niet iedereen met een laag inkomen ook armoede ervaart. Het gevoel speelt dus ook een belangrijke rol.

2.2 Oorzaken van armoede

Armoede heeft uiteenlopende oorzaken. Sommige deskundigen leggen daarbij de nadruk op de eigen, individuele keuzen die mensen hebben gemaakt waardoor ze in een situatie van armoede terecht zijn gekomen, bijvoorbeeld een gebrek aan wilskracht of het niet afmaken van een opleiding. Gedrag speelt dan een belangrijke rol. *"Het gedrag van mensen die schaarste ervaren kenmerkt zich door onzorgvuldigheid, afwezigheid, impulsiviteit, kortzichtig gedrag en het maken van fouten"* ('Wat werkt bij de aanpak van armoede?' Movisie, maart 2016).

Verder zijn er de oorzaken die verder van het individu afstaan, zoals de macro-economische ontwikkeling en wet- en regelgeving. Ten slotte is bekend dat bij bepaalde *life-events* de kans op armoede groter wordt. Denk bijvoorbeeld aan echtscheiding, overlijden van een partner, werkloosheid of de geboorte van een kind. Deze gebeurtenissen vormen vaak het begin van financiële problemen. Kortom: armoede is vaak geen geïsoleerd probleem. Oplossingen hiervoor zijn daardoor niet eenvoudig en vergen in ieder geval een integrale benadering.

2.3 Risicogroepen

Landelijke onderzoeken van de afgelopen jaren beschrijven de volgende personen met een verhoogd risico op armoede:

- Niet-westerse allochtonen
- Alleenstaande ouders met minderjarige kinderen
- Laagopgeleiden

Langdurige armoede

Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen kortdurende en langdurige armoede.

Het rapport 'Een lang tekort' van het Sociaal en Cultureel Planbureau (maart 2016) beschrijft het onderzoek naar langdurige armoede in Nederland. Daarbij geldt een persoon als 'arm' indien hij gedurende een langere periode – ten minste drie jaar – niet de middelen heeft om te kunnen beschikken over goederen en voorzieningen die in zijn samenleving als minimaal noodzakelijk worden geacht. In het rapport is onder andere te lezen dat:

- vooral paren met minderjarige kinderen, uitkeringsontvangers en niet-westerse migranten risico lopen op een langer durende armoedeperiode.
- personen die betaald werk verrichten minder vaak langdurig arm te zijn dan personen die (grotendeels) afhankelijk zijn van een uitkering of pensioen.
- 60% à 70% van de uitkeringsgerechtigden die arm zijn langdurig in deze situatie verkeert (bv. vanwege een slechte gezondheid of de zorg voor jonge kinderen).
- uitkeringsontvangers relatief gezien de minste kans hebben op snelle uitstroom uit een armoedesituatie: van de bijstandsgerechtigden en ontvangers van een werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering die in een armoedesituatie verkeren, weet gemiddeld slechts de helft daar na een jaar uit te ontsnappen.
- de huishoudens zonder minderjarige kinderen, de werkenden in loondienst en de autochtone Nederlanders en westerse migranten de grootste kans hebben om uit de armoede te ontsnappen.

Onderstaande tabel laat het aantal huishoudens zien in Nederland, Zeeland en de Bevelandse gemeenten dat ten minste 1 jaar en 4 jaar of langer een inkomen heeft tot maximaal 120% van het sociaal minimum (gegevens later dan 2013 zijn nog niet beschikbaar).

		Perioden	2013	
		Kenmerken van het huishouden	Totaal huishouden	
		Inkomensgroepen	Inkomen tot 120% sociaal minimum	
Onderwerpen	Regio's	Duur inkomenspositie	Ten minste 1 jaar	4 jaar en langer
Aantal huishoudens	Nederland	x 1 000	1 113,6	555,9
	Zeeland (PV)		23,1	11,6
	Borsele		1,0	0,5
	Goes		2,3	1,2
	Kapelle		0,4	0,2
	Noord-Beveland		0,5	0,2
	Reimerswaal		1,0	0,5

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 15-10-2016

Kinderen

Een doelgroep die veel aandacht heeft de afgelopen jaren als het gaat om armoedebestrijding zijn kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen. In 2013 voerde de Kinderombudsman een onderzoek uit waaruit bleek dat 1 op de 9 kinderen in Nederland opgroeit in armoede. Vanaf dat moment heeft de bestrijding van armoede onder kinderen een prioriteit in het gemeentelijk armoedebeleid.

De aanbevelingen van de Kinderombudsman naar aanleiding van het onderzoek waren:

- Ontwikkel een visie met een integrale aanpak van armoede onder kinderen
- Verbeter de toegankelijkheid van voorzieningen en maak een aanvraag indienen eenvoudig
- Betrek kinderen vroegtijdig bij het beschikbaar maken van voorzieningen

De Kinderombudsman introduceerde met het onderzoek de term 'kindpakket'. Dit pakket zou door gemeenten aangeboden moeten worden aan kinderen in minima gezinnen. Het kindpakket bevat tenminste vouchers voor basisbenodigdheden zoals een stel winterkleden en zomerkleden en bijvoorbeeld lessen voor een basiszwemdiploma, een bibliotheekpasje tot 18 jaar, toegang tot lokaal openbaar vervoer en deelname aan een wekelijkse activiteit ter ontspanning of sportieve / culturele ontwikkeling. Het gaat bij het kindpakket om kinderen die in een huishouden leven met een besteedbaar inkomen van minder dan 120% van het voor het huishouden geldende sociale minimum (www.kinderombudsman.nl d.d. 15 oktober 2016).

In een nieuwsbericht van het Centraal Bureau voor de Statistiek d.d. 23 augustus 2016 is te lezen dat het aantal kinderen in bijstandsgezinnen is toegenomen:

"In 2015 woonden er in Nederland meer kinderen in bijstandsgezinnen dan een jaar eerder: 226 duizend tegen 223 duizend. Dat is een stijging van 1,3 procent. Het aantal bijstandsgezinnen met een of meer kinderen is in die periode ongeveer gelijk gebleven, gemiddeld zijn ze dus kinderrijker geworden. Deze ontwikkeling is vooral toe te schrijven aan de toename van het aantal kinderen van Syrische herkomst. Dit meldt CBS."

De volgende tabellen laten de toe- of afname van het aantal kinderen tot 18 jaar in bijstandsgezinnen zien in de Bevelandse gemeenten.

Perioden	2013	2014	2015
Onderwerpen	Kinderen in bijstandsgezinnen	Kinderen in bijstandsgezinnen	Kinderen in bijstandsgezinnen
Regio's	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>
Borsele	80	130	120
Goes	280	310	350
Kapelle	40	50	80
Noord-Beveland	50	40	40
Reimerswaal	100	140	150

(bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 25-8-2016)

In onderstaande tabel staan de cijfers met betrekking tot kinderen met kans op armoede in het jaar 2013. Gegevens later dan 2013 zijn nog niet beschikbaar. Het begrip 'kinderen met kans op armoede' is in deze tabel afgebakend als kinderen die opgroeien in een particulier meerpersoonshuishouden, waar de hoogte van het inkomen tot maximaal 120% van het sociaal minimum bedraagt.

	Onderwerpen	Aantal huishoudens uit doelpopulatie	Totaal aantal minderjarige kinderen		
			Aantal kinderen uit doelpopulatie	Kinderen met kans op armoede	
				Aantal	Percentage
Regio's	Perioden	x 1 000			%
Borsele	2013	9,2	5,0	0,3	6,8
Goes	2013	16,3	6,8	0,7	10,2
Kapelle	2013	4,9	2,9	0,2	6,0
Noord-Beveland	2013	3,4	1,3	0,1	10,9
Reimerswaal	2013	8,3	5,5	0,4	7,3

(bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen 25-8-2016)

We zien dat het aantal kinderen met kans op armoede in 2013 fors hoger is dan het aantal kinderen in een bijstandsgezin in dat jaar. Dit betekent dat het grootste deel van de kinderen met kans op armoede leeft in een gezin met een ander soort inkomen. Van belang is te onderzoeken hoe ook deze kinderen bereikt kunnen worden.

Om in Zeeland aandacht te vragen voor de bestrijding van armoede onder kinderen, stelde Splinter (een provinciaal platform met als doelstelling: bestrijding van armoede en sociale uitsluiting in Zeeland) het *Zeeuws Pact ter bestrijding van armoede onder kinderen* op. In november 2015 ondertekenden onder andere de vijf Bevelandse wethouders dit pact waarmee zij zich commiteerden aan de uitgangspunten ervan. Op 17 oktober 2016 vond een vervolgbijeenkomst plaats waarin ook scholen het pact hebben ondertekend.

Chronisch zieken en gehandicapten

Ook chronisch zieken en gehandicapten zijn sinds de afschaffing van de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Compensatie Eigen Risico (CER) een doelgroep die gemeenten extra moeten ondersteunen. Deze doelgroep heeft te maken met een daling van de koopkracht. Het Nibud schrijft hierover op haar website: *“Uit speciale koopkrachtberekeningen die het Nibud voor de ouderenbonden en leder(in) heeft gemaakt blijkt dat mensen met zorgkosten ook in 2016 met een koopkrachtdaling rekening moeten houden. Sinds dit jaar zijn gemeenten voor een groot deel verantwoordelijk voor de (financiële) ondersteuning van mensen met een zorgvraag. Hierdoor is het lastig om een algemeen, landelijk, beeld te schetsen. Wel is het zo dat er veel huishoudens zijn die van hun gemeenten meer zelf moeten betalen voor de zorg. De koopkrachtdalingen voor deze huishoudens zijn dan ook fors.”* (www.nibud.nl d.d. 2 mei 2016) Stapeling van kosten betekent voor deze doelgroep dat zij in financiële problemen kan raken of dat zij bepaalde zorg vermijden. Dit kan weer gevolgen hebben voor de mogelijkheden om te participeren.

2.4 Gevolgen van armoede

Het rapport ‘Wat werkt bij de aanpak van armoede?’ (Movisie, maart 2016) beschrijft de volgende gevolgen van armoede:

- *Gebruik van publieke voorzieningen met hoge maatschappelijke uitgaven tot gevolg;*
- *Slechte psychische en fysieke gezondheid (stress, depressie, chronische aandoeningen, lagere levensstevredenheid en kortere levensduur);*
- *Beperkte sociaalmaatschappelijke participatie (eenzaamheid);*
- *Slechtere schoolprestaties van kinderen;*
- *Schaamte;*
- *Schuldgevoel bij ouders dat ze kinderen niet alles kunnen bieden.*

In de uitgevoerde enquête voor de evaluatie stelden we aan de Bevelandse inwoners de vraag wat de gevolgen zijn van armoede in hun dagelijks leven. Daaruit kwam met name naar voren dat men vaak niet mee kan doen aan activiteiten, zoals verjaardagen vieren, uitjes met de kinderen of bezoek aan familie/vrienden.

2.5 Wat werkt bij de aanpak van armoede?

Movisie beschrijft in het rapport 'Wat werkt bij de aanpak van armoede?' (maart 2016) dat interventies op verschillende niveaus nodig zijn voor een adequate armoedebestrijding. Het gaat er volgens hen om te investeren in het *psychologisch, sociaal, maatschappelijk en economisch kapitaal*.

Psychologisch kapitaal	Dit zijn de talenten en competenties die iemand heeft om veranderingen in het leven te realiseren en de regie daarover te voeren. Als iemand over onvoldoende psychologisch kapitaal beschikt, heeft dat logischerwijs gevolgen voor de levensomstandigheden. Investeren hierin kan tot positieve gedragsverandering leiden doordat gevoelens van eigenwaarde en zelfvertrouwen vergroot worden.
Sociaal kapitaal	Dit gaat om de mate waarin mensen over een sociaal netwerk beschikken. Een verband dat gelegd wordt is de mate waarin men contact heeft met lotgenoten. Uit het onderzoek blijkt dat dit een positieve uitwerking heeft, doordat men ervaringen kan delen, elkaar kan helpen. Het heeft een positief effect op onder andere het zelfvertrouwen, optimisme, gevoel van zelfregie en controle, begrip en inzicht in de problematiek, (h)erkenning en wederzijdse hulp. Belangrijk hiervoor zijn buurtvoorzieningen waar men elkaar kan ontmoeten. Daarnaast beschrijft het onderzoek echter ook dat juist sociale contacten met mensen uit andere groepen (geen lotgenoten) iemand uit een armoedesituatie kunnen helpen. Achterliggende gedachte hierbij is dat men toegang krijgt tot nieuwe hulpbronnen waartoe men eerder geen toegang had. Denk hierbij aan mentoren, buddy's, maatjes et cetera.
Maatschappelijk kapitaal	Dit gaat verder dan het individu. Het betekent dat de doelgroep in zijn geheel invloed heeft, bijvoorbeeld via een cliëntenraad of belangengroep. Het onderzoek bepleit dat bij kwetsbare groepen het zinvol is ook in te zetten op informele vormen van cliëntenparticipatie, zoals themabijeenkomsten of cliëntenpanels.
Economisch kapitaal	Dit heeft betrekking op het feit dat betaald werk wel de beste kans, maar géén garantie geeft om uit armoede te raken. Belemmeringen zoals kinderopvang en

	vervoer moeten zoveel mogelijk worden weggenomen.
Psychologie van de schaarste	Ten slotte blijkt uit verschillende onderzoeken dat mensen in een armoedesituatie veel stress ervaren en minder goed in staat zijn vooruit te denken en te handelen. Zij maken vaak korte termijn keuzes omdat zij de situatie op de langere termijn niet kunnen overzien. Dit heeft gevolgen voor het gedrag van deze mensen als het bijvoorbeeld gaat over scholing of werk. Zij kunnen zich bijvoorbeeld minder goed concentreren omdat zij al veel aan hun hoofd hebben. Om deze redenen pleit Movisie voor korte cursussen en jobcoaching wanneer iemand uitstroomt naar werk.

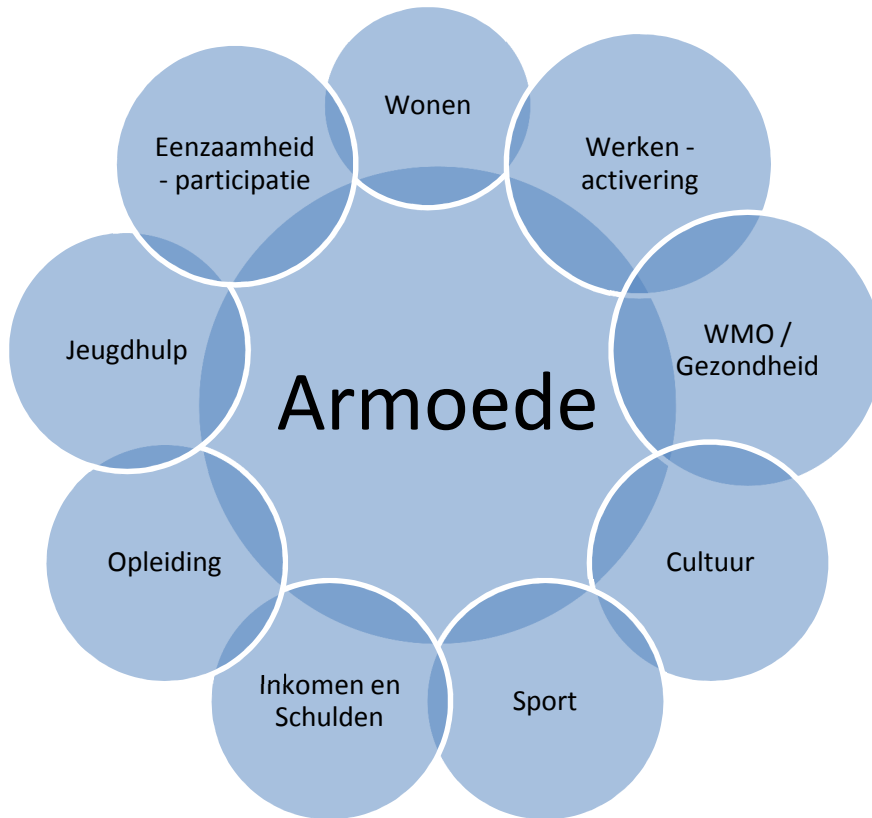
2.6 Omgaan met armoede door hulpverleners

Movisie heeft in 2014 een peiling gehouden onder beroepskrachten over omgaan met armoede. De uitkomsten van de peiling zijn beschreven in het rapport 'Omgaan met armoede. Frontliniewerkers aan het woord.' (april 2015). Hierin is te lezen dat vrijwel alle respondenten in hun werk te maken krijgen met armoedeproblematiek. De conclusies van het onderzoek zijn:

- *De focus zou (nog) meer op gedragsverandering en hulpverlening mogen komen te liggen.*
- *Armoede leidt niet alleen tot financiële beperkingen, maar beïnvloedt ook het geestelijk welzijn. Hoewel dit voor iedere persoon anders is, en dit mede afhankelijk is van bijvoorbeeld de langdurigheid van de armoedesituatie, zien frontliniewerkers vaak neerslachtigheid, eenzaamheid, schaamte en wanhoop. Terwijl zij gedrag als creativiteit en strijdbaarheid beduidend minder zien. Het continu te maken hebben met regelingen en langdurige (schuldhulpverlenings)trajecten maakt mensen minder hoopvol en strijdbaar.*
- *Als belangrijkste oplossingsrichting zien de sociaal werkers het tijdig signaleren en inspelen op (dreigende) schulden, gevolgd door gedragsverandering en het vergroten van vaardigheden. Vervolgens noemen zij het toeleiden naar werk en zinvolle dagbesteding, en ten slotte het aanpassen van uitkeringssystemen en beloningssystemen.*
- *Sociale wijkteams moeten beschikken over vertegenwoordiging van betrokken partijen, voldoende specialisme en voldoende training om te kunnen signaleren.*
- *De frontliniewerkers geven aan dat de ondersteuning in hun werk met betrekking tot armoedeproblematiek achterblijft bij hoe zij ondersteund willen worden. Vooral op het gebied van deskundigheidsbevordering is deze kloof groot. Ook het beschikken over de juiste actuele informatie of steun en kennis bij collega's blijft achter. De respondenten verklaren dit deels door een gebrek aan middelen, maar ook de waan van de dag (werkdruk) speelt een rol. Om goede ondersteuning te bieden is een goed geëquipeerde professional nodig.*
- *De respondenten geven aan welke signalen van armoede zij het vaakst tegenkomen in hun (vrijwilligers)werk en omgeving en noemen de belangrijkste vijf. Gebruik maken van aanvullende regelingen en voorzieningen noemen respondenten het vaakst als een signaal van een armoedesituatie (71%). Maar ook problematische schulden (60%), huur- of hypotheekachterstand (59%) en het niet of nauwelijks kunnen deelnemen aan (ontspannings)activiteiten (49%) noemen zij vaak.*

3 De positie van armoedebeleid in het Sociaal Domein

Zoals eerder beschreven is armoede meer dan alleen een financieel tekort en zijn er raakvlakken met onder andere opleiding, gezondheid en wonen. Een belangrijk doel van deze kadernota is dan ook om armoedebestrijding en schuldpreventie te integreren in de werkzaamheden binnen het Sociaal Domein.

Figuur 1. Armoede in relatie tot andere beleidsterreinen

3.1 Armoedebestrijding door afdeling WIZ

3.1.1 Inkomensregelingen en subsidies

Het financiële tekort als onderdeel van armoede, kunnen we bestrijden vanuit de afdeling WIZ door middel van inkomensregelingen. Bijlage 2 geeft een overzicht van deze regelingen. Daarnaast adviseert de afdeling WIZ over subsidieaanvragen die worden ingediend bij de gemeenten en die betrekking hebben op armoedebestrijding en schuldpreventie. Denk bijvoorbeeld aan subsidie voor stichting Leergeld, de Voedselbank of het schuldmaatjesproject van het Leger des Heils. Met deze organisaties heeft de afdeling WIZ ook regelmatig overleg. Ook wordt de afdeling WIZ met regelmaat betrokken bij de uitvoering van acties door maatschappelijke organisaties, zoals een kerstdiner of kerstpakketten, kledingacties, supermarktbonnen et cetera waaraan ook de gemeenten vaak meewerken.

3.1.2 Schulddienstverlening

De afdeling WIZ voert de schuldhulpverlening uit voor de gemeenten Goes, Kapelle en Noord-Beveland. De gemeenten Borsele en Reimerswaal hebben de schuldhulpverlening voor hun inwoners uitbesteed aan de Kredietbank West-Brabant uit Breda.

Er is een onderscheid tussen schulddienstverlening en schuldhulpverlening. Schulddienstverlening is de dienstverlening die ten aanzien van personen met schulden geleverd wordt in de gehele keten. Hieronder valt o.a. maatschappelijk werk, verslavingszorg, bewindvoerders/budgetbeheerders, schuldeisers, vrijwilligersorganisaties et cetera. Schuldhulpverlening zijn de minnelijke schuldregelingen, de verstrekkingen Kredietbank en het budgetbeheer die de gemeente, als onderdeel van de schuldhulpverlening, verricht. Deze regelingen zijn opgenomen in het overzicht in bijlage 2.

In beginsel is schulddienstverlening voor iedereen toegankelijk. Hierbij is het leveren van maatwerk noodzakelijk. Een schuldenvrije toekomst zal niet voor iedere cliënt haalbaar zijn. Motivatie van betrokkene, hoogte van de schulden en de aard van de schulden zijn bepalend voor de mogelijkheden.

Zoals beschreven in het Beleidsplan Schulddienstverlening is het uitgangspunt van schulddienstverlening in eerste instantie schulden voorkomen en terugdringen door inzet van preventiemiddelen. Verder door inzet van trajecten met een integrale aanpak waarbij niet alleen wordt gekeken naar de schulden zelf, maar ook naar de achterliggende oorzaken. Samenwerking met de ketenpartners is daarbij cruciaal. Het beleidsplan is in 2016 door de gemeenten vastgesteld.

3.2 Armoedebestrijding door gemeenten

De gemeenten bieden inwoners onder andere ondersteuning door het aanbieden van voorzieningen en activiteiten. Een deel hiervan levert een bijdrage aan armoedebestrijding en preventie. Bijlage 1 geeft een overzicht hiervan per gemeente. In iedere gemeente zijn hiervoor beleidsplannen vastgesteld. De inhoud van die plannen wordt niet opgenomen in deze kadernota maar het doel is afstemming te vinden tussen de verschillende beleidsterreinen.

Met de decentralisaties in het Sociaal Domein zijn in de gemeenten verschillende teams ingericht: wijkteams, gebiedsgerichte teams, buurtteams et cetera. De teams zijn een belangrijke plek waar armoede en schulden gesignaleerd kunnen worden. Nu uit de gesprekken met de gemeenten is gebleken dat kennis over inkomen en schulden vaak ontbreekt in deze teams, is het belangrijk deze kennis te ontwikkelen bij de professionals. Wij vinden dat het oog hebben voor armoede en schulden en het in gesprek zijn over oorzaken en oplossingen sterker ingebed moeten worden in de werkwijze van de teams. Op dit moment is dit op enkele plekken al het geval. Klantmanagers Zorg van de afdeling WIZ nemen vaak al wel deel aan de teams in de gemeenten, maar op het gebied van inkomen en schulden is dit nog nauwelijks het geval. Wij willen bereiken dat armoede en schulden structureel onderdeel uit maken van het werk van de teams in het Sociaal Domein. We willen hiervoor de belemmering bij de professionals wegnemen om armoede en schulden te bespreken.

4 De kaders

Dit hoofdstuk beschrijft de visie, doelstellingen en de uitgangspunten voor het nieuwe armoedebeleid. Deze zijn gebaseerd op de resultaten van de evaluatie, de enquête en de landelijke onderzoeken zoals beschreven in de voorgaande hoofdstukken. Maar eerst beschrijft paragraaf 4.1 een aantal maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van armoede en schulden.

4.1 Ontwikkelingen

Er zijn een aantal ontwikkelingen van invloed op (langdurige) armoede en schuldenproblematiek:

1. In de rijksbegroting 2017 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is opgenomen dat:
 - structureel 100 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld voor kinderen die opgroeien in armoede met name voor kleding, muziekinstrumenten en sportlessen. De middelen gaan in natura naar de kinderen.
 - € 7,5 miljoen naar gemeenten gaat, waarmee zij armoede onder ouderen met een bijstandsuitkering kunnen bestrijden.
 - het kabinet de regels rond de beslagvrije voet gaat vereenvoudigen. De regeling is nu te ingewikkeld. Schuldeisers kunnen na de vereenvoudiging makkelijker rekening houden met de beslagvrije voet.
 - mensen met schulden een half jaar aanmaningen van schuldeisers kunnen stopzetten. Dit geeft een adempauze om orde op zaken te kunnen stellen. Zo is er meer kans dat men uit de problemen komt en schulden kan afbetalen.
2. De aantrekkende economie en vergrijzende bevolking leiden tot een grotere kans op betaald werk.
3. Private organisaties die bijdragen aan armoedebestrijding zijn sinds de economische crisis in aantal toegenomen. Er zijn meer en meer initiatieven vanuit de samenleving om arme gezinnen te ondersteunen met voedselpakketten, kledingpakketten, verjaardagsboxen, schoolspullen, fietsen, computers et cetera. Deze organisaties worden steeds meer een belangrijke samenwerkingspartner van gemeenten.

4.2 Visie

We willen dat iedereen mee kan doen aan de maatschappij. Hierbij leggen we in eerste instantie de nadruk op wat iemand zelf kan; het benutten van de eigen mogelijkheden en aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid. Het doel is de (financiële) zelfredzaamheid te vergroten. Als iemand door armoede en/of schulden belemmeringen ervaart om mee te doen, dan bieden de gemeenten en de afdeling WIZ ondersteuning. Daarbij kijken we ook naar de oorzaak van de financiële problemen.

Ook gaan we het armoedebeleid meer inzetten vanuit een brede, sociale context. In ons toekomstig beleid stellen we niet langer de inkomensregelingen centraal, maar willen we in een bredere context beoordelen welke aanpak de beste kansen biedt om armoede of schulden te voorkomen of op te lossen. Daartoe gaan we het armoedebeleid sterker integreren in de uitvoeringspraktijk van het Sociaal Domein.

4.3 Doelstelling

De centrale doelstelling van ons armoedebeleid is het voorkomen en tegengaan van armoede en schulden en het stimuleren van (financiële) zelfredzaamheid en (arbeids)participatie waarbij eigen verantwoordelijkheid voorop staat. Hiervoor werken de afdeling WIZ en de vijf Bevelandse gemeenten samen met als doel een integrale aanpak van armoede en schulden.

Hierbij richten we ons op:

1. Preventie

We willen zoveel mogelijk voorkomen dat mensen financiële problemen krijgen en in een armoedesituatie terechtkomen. Investeren in preventie levert op de lange termijn meer op, zowel voor de persoon zelf als voor de samenleving. De basis voor preventie ligt ook juist in de samenleving. Sportverenigingen, wijk- en buurthuizen, culturele verenigingen, bewonersinitiatieven, scholen, werkgevers et cetera zijn allemaal voorbeelden van voorzieningen en partners die een rol kunnen spelen bij preventie en vanuit die rol dus (in)direct bijdragen aan het bevorderen van financiële zelfredzaamheid.

Vroegsignalering is een term die past binnen de pijler preventie. Het vroegtijdig signaleren van problemen kan erger voorkomen. Ook hiervoor geldt dat bovengenoemde instellingen hier een grote rol in hebben. Juist in de 'gewone' relaties, zoals werkgever- werknemer, kunnen problemen vroegtijdig worden gesignaleerd. "Ingrijpen" op het moment dat zich een life-event voordoet, maakt hier ook onderdeel van uit om te voorkomen dat een dergelijke situatie tot (financiële) problemen leidt.

2. Participatie

We willen dat iedereen mee kan doen. Ondersteuning is daarom gericht op alle huishoudens: mensen die (langdurig) in de bijstand zitten maar ook werkenden die bijvoorbeeld wegens schulden weinig financiële middelen hebben. Eenzaamheid als gevolg van financiële problemen willen we tegengaan.

Een speciale doelgroep zijn kinderen die opgroeien in een armoedesituatie. Zij mogen niet de dupe worden van de financiële thuissituatie.

3. Perspectief

Het armoedebeleid moet er toe leiden dat iedereen de kans krijgt zich te ontwikkelen en naar vermogen te participeren in de samenleving. Scholing en werk bieden dit perspectief. Met het armoedebeleid willen we een armoedeval voorkomen als iemand vanuit een uitkeringssituatie uitstroomt naar werk.

Wat betreft kinderen die in armoede leven blijkt uit onderzoeken dat er vaak sprake is van overerving. De kinderen die opgroeien in armoede, komen later zelf ook vaak in een armoedesituatie terecht. We zien het als een doel van ons armoedebeleid om dit te doorbreken.

4.4 Uitgangspunten

De uitgangspunten voor het armoedebeleid formuleren we als volgt:

- **We pakken armoede en schulden integraal aan.**

Armoedebestrijding en schuldpreventie is een taak van ons allemaal. Om mensen te bereiken en te kunnen ondersteunen is het belangrijk om de krachten te bundelen binnen het werkveld van het Sociaal Domein. Professionals en vrijwilligers werkzaam in het Sociaal Domein hebben een belangrijke rol in het tegengaan van armoede en schuldenproblematiek. Daarvoor moeten zij beschikken over kennis op deze gebieden. We zetten gezamenlijk in op duurzame oplossingen voor de lange termijn.
- **We gaan uit van de eigen mogelijkheden en doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid; we bevorderen (financiële) zelfredzaamheid.**

We bieden ondersteuning waar het nodig is. We verwachten dat iedereen naar vermogen een inspanning levert. Eigen verantwoordelijkheid staat voorop, in relatie tot ieders competenties en mogelijkheden. Hierbij is het ook belangrijk om mensen inzicht te geven in hun gedrag en ze te ondersteunen hun gedrag te veranderen als dat nodig is om problemen te voorkomen of op te lossen. De inzet van ervaringsdeskundigen
- **We bieden maatwerk.**

De ondersteuning die wij bieden is gericht op de burger en moet passen bij de situatie van die burger. Het is belangrijk dat ondersteuning daar terecht komt waar die echt nodig is. Dat betekent dat we ook kijken naar de mogelijkheden om problemen in het eigen sociale netwerk op te lossen.
- **We hebben onze inkomensregelingen op orde.**

Met de inkomensondersteuning door afdeling WIZ bieden we een goed financieel vangnet aan mensen die dat nodig hebben. We zorgen dat de inkomensregelingen zo breed mogelijk bekend zijn bij de Bevelandse inwoners. Ook zorgen we ervoor dat aanvraagprocedures en –formulieren geen belemmering zijn om een beroep te doen op de inkomensregelingen.
- **Werken moet lonen.**

Werken is de beste manier om aan een (langdurige) armoedesituatie te ontsnappen. We verwachten dat mensen zich voldoende inspannen om aan het werk te gaan. Wij zullen mensen stimuleren om te werken. Armoedeval willen we zoveel mogelijk voorkomen.
- **Kinderen mogen niet de dupe zijn van financiële problemen thuis.**

Als er thuis geen financiële middelen zijn om kinderen te laten deelnemen aan sociale, culturele, sportieve of educatieve activiteiten, bieden de afdeling WIZ en de gemeenten hiervoor ondersteuning. Daarbij is samenwerking met maatschappelijke organisaties belangrijk.

5 De aanpak

Dit hoofdstuk beschrijft voorstellen voor de manier waarop we armoede en schuldenproblematiek willen bestrijden. Deze voorstellen vormen geen limitatieve opsomming. Graag horen we van gemeenten, organisaties, professionals, vrijwilligers en de doelgroep meer ideeën en suggesties voor de aanpak van armoede en schulden. Hiertoe organiseren we in de eerste helft van 2017 bijeenkomsten met deze betrokkenen.

In 2017 maken we een start met de activiteiten. Per activiteit zullen we daarvoor een planning maken en de personen/organisaties betrekken die daar een bijdrage aan kunnen leveren.

Wat willen we aanpakken?	Kennis vergroten bij professionals en vrijwilligers in het Sociaal Domein over inkomens- en schuldregelingen.
Pijler(s)	Preventie
Wat bereiken we daarmee?	Meer voorlichting mogelijk aan cliënten vanuit de teams in het Sociaal Domein.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Voorlichtingsbijeenkomsten voor professionals en vrijwilligers in het Sociaal Domein over inkomens- en schuldregelingen. Hiertoe behoren de gemeentelijke teams in het Sociaal Domein, het Centrum voor Jeugd en Gezin, de klantmanagers van afdeling WIZ en professionals en vrijwilligers van maatschappelijke organisaties.

Wat willen we aanpakken?	Meer aansluiting vinden tussen teams in het Sociaal Domein en de afdeling WIZ
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	<p>Integrale benadering van hulpvragen.</p> <p>Brede en duurzame oplossingen voor armoede en schuldenproblemen.</p>
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Onderzoeken of consulenten schulddienstverlening en klantmanagers inkomen meer kunnen aansluiten bij de teams in het Sociaal Domein.

Wat willen we aanpakken?	Kennis vergroten bij professionals en vrijwilligers in het Sociaal Domein en klantmanagers afdeling WIZ over het herkennen van armoedesignalen en ervoor zorgen dat dit bespreekbare onderwerpen worden
Pijler(s)	Preventie en Participatie
Wat bereiken we daarmee?	Problemen kunnen vroeg gesignaleerd worden. Armoede en schulden zijn niet langer een onderwerp dat vermeden wordt.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Training aanbieden aan professionals en vrijwilligers in het Sociaal Domein over het herkennen van armoedesignalen en ervoor zorgen dat dit bespreekbare onderwerpen worden. Stichting De Vonk in Tilburg biedt bijvoorbeeld trainingen aan. Stimulansz heeft ook een training over beleving en gedrag bij mensen in armoedesituaties. ➤ Onderzoeken met professionals Sociaal Domein hoe we bij bepaalde life-events vroegtijdig kunnen inzetten op hulpverlening zodat financiële problemen kunnen worden voorkomen. Voorbeeld gemeente Utrecht: preventief life-event budget om bij de vijf belangrijkste life-events schulden te kunnen voorkomen.

Wat willen we aanpakken?	Intensievere samenwerking met maatschappelijke organisaties
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Een brede en integrale aanpak van armoede.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Momenteel vinden gesprekken plaats met stichting Leergeld, met het Leger des Heils en de Kledingbank Zeeland over samenwerking. Ook met de Voedselbank gaan wij in gesprek over een verdergaande samenwerking. ➤ We gaan organisaties in beeld brengen waar we nog niet mee samenwerken maar die wel een bijdrage kunnen leveren aan armoedebestrijding en schuldpreventie.

Wat willen we aanpakken?	Bekendheid en gebruik van minimaregelingen vergroten onder inwoners, met name niet-bijstandsgerechtigden
Pijler(s)	Preventie en Participatie
Wat bereiken we daarmee?	Kan helpen voorkomen dat iemand (nog meer) financiële problemen krijgt.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen in het najaar 2016 huis aan huis in de Bevelandse gemeenten een beknopte folder verspreiden met informatie over inkomensregelingen, schulddienstverlening en andere voorzieningen. ➤ We gaan de aanvraagprocedures voor de inkomensregelingen eenvoudiger maken (project digitale dienstverlening). ➤ Onderzoeken Formulierenbrigade.

Wat willen we aanpakken?	Bekendheid van schulddienstverlening vergroten onder inwoners van de Bevelandse gemeenten en deze laagdrempelig maken
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Kan problematische schulden zowel helpen voorkomen als oplossen.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Voorlichting aan teams in het Sociaal Domein, de teams van de afdeling WIZ en aan maatschappelijke organisaties over de mogelijkheden van schulddienstverlening. ➤ In de zomer 2016 is afdeling WIZ gestart met open spreekuren op het stadskantoor in Goes. Iedereen met vragen over schulden kan hier terecht. Doel is laagdrempelige toegang. ➤ We onderzoeken of het schuldmaatjesproject van het Leger des Heils uitgebreid kan worden naar de vijf Bevelandse gemeenten. ➤ We willen in het najaar 2016 huis aan huis in de Bevelandse gemeenten een beknopte folder verspreiden met informatie over inkomensregelingen, schulddienstverlening en andere voorzieningen. ➤ We onderzoeken met Vluchtelingenwerk op welke manier specifiek deze doelgroep beter benaderd kan worden voor financiële hulpverlening. ➤ We gaan onderzoeken hoe we de doelgroep jongeren nog beter kunnen bereiken. ➤ We gaan onderzoeken welke cursussen bij kunnen dragen aan meer financiële zelfredzaamheid, bijvoorbeeld de Grip op Geld-cursus van het Nibud.

Wat willen we aanpakken?	Eenvoudigere aanvraagprocedures voor de klant
Pijler(s)	Participatie
Wat bereiken we daarmee?	Meer gebruik van regelingen bevorderen. Tijdsbesparing voor klant én voor de uitvoering waardoor meer tijd overblijft voor maatwerk.
Hoe gaan we dat doen?	➤ Digitale dienstverlening ontwikkelen. Hiervoor wordt momenteel een projectplan geschreven dat t.z.t. door het dagelijks bestuur van GR de Bevelanden wordt vastgesteld.

Wat willen we aanpakken?	Bevorderen actieve en zelfredzame houding
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Grotere (financiële) zelfredzaamheid. Gebruik van voorzieningen door personen die dit echt nodig hebben.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Onderzoeken hoe we in een training of workshop vaardigheden kunnen aanleren en (nog) meer in kunnen zetten op gedragsverandering. ➤ Onderzoeken hoe we ervaringsdeskundigen kunnen inzetten die de cliënt stimuleren tot actie. ➤ We bevorderen bij iedere hulpvraag, waar mogelijk, een actieve houding van de cliënt.

Wat willen we aanpakken?	Meer maatwerk leveren
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Dat men voorzieningen krijgt aangeboden afgestemd op de individuele situatie.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Invoeren kantelingsprincipe bij het minimale beleid: niet het aanbod van regelingen maar de hulpvraag is het uitgangspunt. ➤ Invoeren methodisch werken bij de afdeling WIZ. Dit houdt in dat vakbekwaamheid klantmanagers WIZ vergroot wordt: niet alleen kijken naar financiële ondersteuning, maar het gehele leefgebied bekijken. Dit vergt een goede beoordeling van de hulpvraag.

Wat willen we aanpakken?	Betrokkenheid vergroten van doelgroep bij armoedebeleid
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Regelingen en voorzieningen die meer aansluiten bij de behoeften van de inwoners. Meer draagvlak voor beleid.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jaarlijks een enquête houden om ervaringen en tevredenheid met het beleid te meten. ➤ Huidige vorm van cliëntenparticipatie evalueren.

Wat willen we aanpakken?	Participatie van kinderen bevorderen
Pijler(s)	Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	<p>Kinderen mogen niet de dupe zijn van de financiële thuissituatie.</p> <p>Doorbreken van 'overerving'.</p>
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Mogelijkheid onderzoeken verdergaande samenwerking met stichting Leergeld. Hiervoor heeft inmiddels een eerste verkennend gesprek plaats gevonden. Gemeente Schouwen-Duiveland start per oktober 2016 een pilot waarbij Leergeld in de vorm van een samenwerkingsovereenkomst de inkomensregelingen voor kinderen gaat uitvoeren met betrekking tot schoolkosten. ➤ Leergeld gaat daarnaast onderzoeken of zij ook andere regelingen voor de gemeente kan uitvoeren voor kinderen. De vraag is gesteld of zij het 'kindpakket' kunnen aanbieden. In het eerste kwartaal 2017 gaan we opnieuw in overleg met Leergeld. ➤ In relatie hiermee gaan we onderzoeken hoe de vakantieregeling voor minima gezinnen met kinderen kan worden uitgevoerd binnen het minimabeleid. ➤ We willen samen met sociale partners onderzoeken op welke manier we jongeren kunnen betrekken bij de ontwikkeling van voorzieningen voor jongeren. Het Centrum voor Jeugd en Gezin is hiervoor onder andere een belangrijke partner. ➤ We willen samen met sociale partners onderzoeken hoe we 'overerving' kunnen doorbreken.

Wat willen we aanpakken?	Eenzaamheid als gevolg van financieel tekort tegengaan
Pijler(s)	Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Meer (sociale) participatie.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Onderzoek door gemeenten en maatschappelijke organisaties welke activiteiten hier (nog meer) aan bij kunnen dragen. De nieuwste peiling van Movisie onder beroepskrachten en vrijwilligers kan hiervoor input geven. ("De aanpak van eenzaamheid – Wat vindt u?", februari 2016)

Wat willen we aanpakken?	Participatie door middel van betaald werk
Pijler(s)	Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Voorkomen en verminderen armoedeproblematiek.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ We willen armoedeval voorkomen: we overwegen om personen die uitstromen naar betaald werk en een inkomen krijgen tot een nader te bepalen inkomensgrens, nog voor een bepaalde periode gebruik te laten maken van inkomensregelingen. Hiermee vallen zij niet direct terug in inkomen. We zullen dit nader onderzoeken en een doorberekening voor de gemeenten maken. ➤ Laag opgeleiden zijn een risicogroep voor armoede. We willen onderzoeken welke mogelijkheden er nog meer zijn om laag opgeleiden bij te scholen om uitstroom naar betaald werk te bereiken.

Wat willen we aanpakken?	Richtlijnen opstellen voor subsidieverstrekking in kader van armoedebeleid en schuldpreventie
Pijler(s)	Preventie, Participatie en Perspectief
Wat bereiken we daarmee?	Helderheid voor gemeenten en afdeling WIZ onder welke voorwaarden subsidie verleend kan worden aan organisaties die een bijdrage leveren aan armoedebestrijding en schuldpreventie.
Hoe gaan we dat doen?	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gemeenten en afdeling WIZ gaan in overleg om nieuwe richtlijnen op te stellen in de vorm van een nieuwe verordening of door aanpassing van huidige gemeentelijke subsidieverordeningen.

6 Beoogde resultaten, monitoring en evaluatie

Met het nieuwe armoedebeleid beogen we dat armoede en schuldenproblematiek afnemen onder de Bevelandse inwoners. Dit hoofdstuk beschrijft de manieren waarop we dit kunnen meten. De planning is om de definitieve kadernota in het tweede kwartaal van 2017 vast te laten stellen en vervolgens nieuw beleid en nieuwe activiteiten te implementeren. Het meten van de effecten hiervan zal plaats hebben in 2019.

6.1 Effectindicatoren

Deze paragraaf beschrijft een aantal indicatoren waarmee we de effecten van het beleid kunnen meten.

Laag inkomen

- Percentage inwoners dat moet rondkomen van een inkomen rond het wettelijk sociaal minimum (Bron: CBS). Daadwerkelijke cijfers lopen 2 jaar achter, globale doorraming mogelijk.
- Duur inkomen rond wettelijk sociaal minimum: ten minste 1 jaar en 4 jaar en langer (bron: CBS/minimascan Stimulansz)

Gebruik minimabeleid

- Percentage bereik van de inkomensregelingen van afdeling WIZ. (Bron: afdeling WIZ)
- Percentage kinderen dat deelneemt aan Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds (Bron: JSF/JCF)
- Beleving eenvoud van de armoederegelingen (Bron: enquête inwoners)

Preventie

- Percentage inwoners waarbij financiële problemen worden voorkomen door inzet op life-events. (nog te ontwikkelen in samenwerking met sociale partners)

Participatie

- Percentage inwoners dat aangeeft slecht te kunnen rondkomen en armoede te ervaren. (Bron: enquête inwoners)
- Percentage inwoners dat aangeeft niet te kunnen participeren als gevolg van financieel tekort. (Bron: enquête inwoners)
- Percentage kinderen met kans op armoede. (Bron: CBS)

Schulden

- Percentage inwoners dat aangeeft schulden te hebben. (Bron: enquête inwoners)
- Percentage inwoners dat aangeeft gebruik te maken van Schulddienstverlening. (Bron: enquête inwoners)
- Aantal schuldtrajecten in combinatie met complexiteit schuldenproblematiek. (Bron: team Schulddienstverlening WIZ)

6.2 Evaluatie

Het nieuwe armoedebeleid beslaat meerdere jaren, van 2017 tot en met 2020. Dat betekent niet dat dit een statische aanpak is. Continu zijn we alert op signalen over de voortgang. Sociale partners hebben hierbij een belangrijk rol. De (persoonlijke) verhalen geven vaak een goed beeld van de daadwerkelijk benodigde inzet. Daarnaast blijven we actief ontwikkelingen in de maatschappij volgen, zodat we daar op in kunnen spelen. Indien nodig stellen we de aanpak bij.

Door middel van een enquête onder de inwoners kunnen we de ervaringen en tevredenheid met het nieuwe beleid meten. Insteek is om dit jaarlijks te doen. Daarnaast kan de Cliëntenraad WIZ een belangrijke rol spelen bij de evaluatie van het beleid.

7 Financiële kaders

Dit hoofdstuk beschrijft de financiële kaders voor de uitvoering van het armoedebeleid. Wat betreft de inkomensregelingen en schulddienstverlening worden deze betaald uit de algemene middelen. Daarnaast zijn er de extra middelen die gemeenten ontvangen voor armoedebestrijding en schuldpreventie en voor de doelgroep chronisch zieken en gehandicapten.

7.1 Minimabeleid

De inkomensondersteunende regelingen hebben allemaal een open-einde karakter. In onderstaande tabel staan de bedragen per inkomensregeling zoals die zijn begroot in het Uitvoeringsplan WIZ voor 2017 per gemeente.

Gemeente	Bijzondere bijstand	CZM lasten	Individuele inkomens-toeslag	Individuele studietoeslag	Declaratiefonds	Kwijtschelding belastingen
Borsele	€ 203.000	€ 66.600	€ 25.000	€ 0	€ 35.500	€ 46.000
Goes	€ 686.000	€ 294.000	€ 131.500	€ 0	€ 123.500	€ 196.500
Kapelle	€ 100.000	€ 66.400	€ 13.000	€ 0	€ 15.000	€ 36.500
Noord-Beveland	€ 125.000	€ 28.200	€ 12.000	€ 0	Niet bekend	Niet bekend
Reimerswaal	€ 200.000	€ 80.400	€ 28.500	€ 0	€ 26.000	€ 102.000

7.2 Extra middelen armoedebestrijding en schuldpreventie

Gemeenten ontvangen sinds 2013 structureel extra middelen van het rijk (de zogenaamde Klijsmaggelden) om de aanpak van armoede en schuldenproblematiek te intensiveren:

Gemeente	Budget 2017
Borsele	€ 43.700
Goes	€ 105.807
Kapelle	€ 16.000
Noord-Beveland	€ 20.000
Reimerswaal	€ 38.400

De middelen zijn niet geormerkt en worden via het Gemeentefonds aan gemeenten beschikbaar gesteld. Tot op heden reserveren alleen de gemeenten Borsele en Goes de middelen voor armoedebestrijding en schuldpreventie.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de onderwerpen waarover de afdeling WIZ adviseerde aan de gemeenten in het kader van armoedebestrijding en waarvoor gemeenten de extra middelen kunnen inzetten.

Gemeente	Vakantie-regeling minima 2016	Subsidie Leger des Heils 2016	Subsidie Leergeld 2016	Subsidie huisvesting Voedselbank	Jeugdsport-fonds	Jeugdcultuur-fonds
Borsele	€ 5.585	n.v.t.	€ 2.420	€ 6.600	€ 10.000	€ 2.400
Goes	€ 19.293	€ 4.150	€ 3.960	€ 10.800	€ 32.100	€ 12.200
Kapelle	Niet bekend, eigen regeling	n.v.t.	€ 1.320	€ 3.600	€ 6.100	€ 4.600
Noord-Beveland	Niet bekend, eigen regeling	n.v.t.	€ 750	€ 2.400	Geen deelnemer	Geen deelnemer
Reimerswaal	€ 9.646	n.v.t.	€ 2.420	€ 6.600	€ 8.700	€ 6.800

7.3 Compensatie chronisch zieken en gehandicapten

Om chronisch zieken en gehandicapten financieel te compenseren, ontvangen gemeenten sinds 2014 structureel middelen van het Rijk. Deze middelen zijn onderdeel van het Deelfonds Sociaal Domein. Het totaal budget van dit fond is bestemd voor Jeugd, WMO en Chronisch zieken en gehandicapten. Het is aan gemeenten hoe zij het totaal budget verdelen over deze beleidsterreinen.

Om de doelgroep chronisch zieken en gehandicapten te compenseren, heeft de afdeling WIZ in 2015 en in 2016 geadviseerd een extra financiële tegemoetkoming te bieden via de bijzondere bijstand. In 2015 bedroeg deze € 200,- per persoon en in 2016 bedraagt deze € 375,- per persoon.

De uitgaven voor de regeling in 2015 waren als volgt:

Gemeente	Uitgaven 2015
Borsele	€ 29.600
Goes	€ 116.000
Kapelle	€ 7.600
Reimerswaal	€ 26.200

De gemeente Noord-Beveland nam in 2015 niet deel aan deze regeling. De regeling in 2016 geldt wel voor alle Bevelandse gemeenten. De uitgaven voor 2016 zullen begin 2017 bekend zijn.

Bijlage 1 Overzicht projecten per gemeente

Gemeente Borsele		
Naam project / activiteit	Korte beschrijving	Wat wordt bereikt i.k.v. armoedebestrijding / preventie?
Voor- en vroegschoolse educatie (VVE)	Kinderen die een achterstand hebben of dreigen op te lopen (doelgroepkinderen) met name op het gebied van taal, komen in aanmerking voor VVE. Dit betekent dat ze een derde dagdeel gratis naar de peutergroep kunnen.	Ouders die rond moeten komen van een minimum inkomen, kunnen gebruik maken van de compensatieregeling ouderbijdrage vanuit de onderwijsachterstandsmiddelen. Hierdoor betalen ze maximaal €265 per jaar voor 3 dagdelen VVE.
Maaltijd thuis Borsele	Het Vrijwilligershuis Borsele biedt maaltijden aan huis voor senioren en mensen met een beperking die (tijdelijk) niet in staat zijn om iedere dag zelf een warme maaltijd te koken.	Deze voorziening is voor alle inwoners van Borsele. Minima die de bijdrage niet kunnen betalen worden verwezen naar de afdeling WIZ voor bijzondere bijstand.
Woonherkansen	Project waarbij mensen met schulden en al eerdere uitzetting toch opnieuw kunnen huren door in huurcontract bepaalde voorwaarden i.v.m. hulp/begeleiding op te nemen. Koppeling met zorg.	Kans op opnieuw een eigen plek in combinatie met hulp naar beter bestaan.
Zorgzame dorpen	Bundeling van eigen kracht per dorp, sociaal netwerk van vrijwilligers die signaleren en helpen.	Mensen helpen met vrijwilligersklussen, kan ook hulp bij administratie zijn, maar ook van zorg, boodschappen etc. waardoor mensen kunnen blijven participeren.
Steunpunten	Signalerende functie van <i>niet-pluis</i> gevoel.	In een vroegtijdig stadium problemen signaleren in thuissituaties.
Lokale zorgstructuur/Dorpteam	Goede en korte lijnen, integrale werkwijze.	Vroege signalering van problemen ook rond armoede.
Vitale revolutie	Bundelen van activiteiten op het gebied van welzijn, balans op alle 5 leefgebieden.	Door inrichting van welzijnsactiviteiten (sport en bewegen, participatie) als laagdrempelige algemene voorzieningen preventieve werking op eenzaamheid, gezondheid, raakvlak armoede.
(V)chtscheidingen (toekomstig project)		
Informatievoorziening startende ouders (-9 maanden) (toekomstig project)		

Gemeente Goes		
Naam project / activiteit	Korte beschrijving	Wat wordt bereikt i.k.v. armoedebestrijding / preventie?
Goes gezond, samen in beweging	Gezinnen met een lage SES verleiden tot deelname aan gezondheidsbevorderende activiteiten (groepsgerichte aanpak). Doel daarbij is deze gezinnen in beweging te krijgen, hun netwerk te vergroten, en de (ervaren) gezondheid en welbevinden te vergroten.	Verbeteren van het algemeen welbevinden van deze kwetsbare groep. Doorbreken van gewoonten. Aanpak is gericht op het versterken van de talenten en hen motiveren daar waar zij enthousiast van worden.
Goes meedoen (burgerparticipatie)	Betrekken van burgers bij besluitvorming.	Draagvlak, meer aansluiting bij doelgroep.
Schuldmaatjesproject Leger des Heils	Ondersteuning schuldenaren in voortraject schuldhulpverlening.	Voorkomen terugval/ inzicht geven/ ondersteunen van de schuldhulpverlener.
Week van het Geld	Voorlichting op basisscholen over omgaan met geld.	Het doel van deze themawEEK is om leerlingen te leren omgaan met geld. Door kinderen al jong te leren omgaan met geld, wordt de basis gelegd voor financiële zelfredzaamheid op volwassen leeftijd.
Voor en vroegschoolse educatie (VVE)	Kinderen die een achterstand hebben of dreigen op te lopen (doelgroepkinderen) met name op het gebied van taal, komen in aanmerking voor VVE. Dit betekent dat ze een derde dagdeel gratis naar de peutergroep kunnen	Ouders die rond moeten komen van een minimum inkomen, kunnen gebruik maken van de compensatieregeling ouderbijdrage vanuit de onderwijsachterstandsmiddelen. Hierdoor betalen ze maximaal € 265 per jaar voor 3 dagdelen VVE.
Woonherkansen project	Project waarbij mensen met schulden en al eerdere uitzettingen toch opnieuw kunnen huren door in huurcontract bepaalde voorwaarden i.v.m. hulp/begeleiding op te nemen. Koppeling met zorg	Kans op opnieuw een eigen plek in combinatie met hulp naar beter bestaan.
Ruilwinkel	In de Ruilwinkel speelt geld geen rol: alles draait om punten, punten verdienen en punten uitgeven. U kunt goederen en diensten ruilen met alle deelnemers van de Ruilwinkel. Iedereen kan gebruiken maken van de Ruilwinkel. U moet zich wel inschrijven als deelnemen	Goederen en diensten kunnen worden geruild, geld is niet nodig. Laagdrempelig en mensen kunnen elkaar ontmoeten
Wijkcirkel	Ondersteuning aan kwetsbare burgers (mensen met een beperking of psychiatrische achtergrond) vanuit het informele netwerk. Mensen	Kwetsbare burgers wonen en participeren naar tevredenheid in hun buurt.

	helpen elkaar vanuit hun eigen mogelijkheden.	
Gezinsmaatjes	Het project Gezinsmaatjes is bedoeld voor gezinnen in de gemeente Goes, waarvan het jongste kind niet ouder is dan 18 jaar. Gezinnen worden ondersteund bij de (praktische) zaken die horen bij de opvoeding en het opgroeien van kinderen. Het gaat bijvoorbeeld om het leren spelen met de kinderen, het zoeken naar activiteiten in de buurt en/of het vergroten van het netwerk. Een coördinator gaat in gesprek met het gezin en zoeken een geschikte vrijwilliger die bij hen past.	Ondersteuning, vergroten van netwerk
Beweegcoach	De beweegcoach helpt en stimuleert mensen met een (lichamelijke) beperking om meer te gaan bewegen.	Helpen en stimuleren van bewegen
Wijkbedrijf Goes Zuid	Mensen met een uitkering die moeilijk zelfstandig een baan kunnen vinden, kunnen bij het wijkbedrijf aan de slag. Ze doen grote en kleine klussen voor mensen en bedrijven in de wijk. Dat bevordert de sociale samenhang in de wijk. Ook wordt het mensen mogelijk gemaakt langer thuis te wonen en doen mensen met een uitkering ervaring op.	Bevordert de sociale samenhang in de wijk. Ook wordt het mensen mogelijk gemaakt langer thuis te wonen en doen mensen met een uitkering ervaring op.
Div. repaircafes	Bij het Repair Café kunnen apparaten, kleding en kleine meubels aangeboden worden voor reparatie. Door handige en deskundige vrijwilligers wordt gekeken of er direct gerepareerd kan worden. Onderdelen die vervangen moeten worden, zoals een nieuw snoer, knopen of een rits moeten zelf worden meegenomen.	Spullen kunnen worden gerepareerd, ontmoeten.
Digisteun	gericht op digitale zelfredzaamheid, zodat specifieke doelgroepen zoals ouderen, mensen met een beperking maar ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen (blijven) participeren in de huidige maatschappij.	Ontmoeten, ondersteunen, zelfredzaamheid
Vakantieweek	Gezinnen met minimum kunnen	

	gratis op vakantie	
Div. kookgroepen / eetgelegenheden voor minima	Er zijn diverse projecten gericht op samen koken en eten, waarbij je ook met een kleine beurs kan aanschuiven	Ontmoeten
Buur 4 Goes	Facebook groep vanuit de Goese Polder waarin mensen diensten vragen en aanbieden, bijv. boodschappen halen, ramen zemen of tuin onderhoud	Hulp aan elkaar
Div. projecten ontwikkeld in/door de wijken / dorpen zelf, bijv. Kadoze, duurzaam wonen 's Heer Hendrikskinderen		
Stadstuin	Samen met leerlingen van Edudelta hebben vrijwilligers een moestuin aangelegd. Deze wordt tevens door hen onderhouden. Een deel van de groenten, fruit en kruidenooft mag door hen worden meegenomen.	Buurtgerichte activiteit gericht op samenhang en sociale activering.
Citytrainers	Citytrainers zijn jonge mensen tussen 14 en 21 jaar die graag een sportieve en positieve bijdrage leveren aan hun stad, dorp of wijk. Ze willen hun sportieve en organisatorische talenten gebruiken om andere jongeren in de wijk te betrekken bij sportieve activiteiten in de buurt.	Met hun vrijwilligerswerk verbeteren de jongeren de leefbaarheid en sociale samenhang in de wijk waar ze wonen.

Gemeente Kapelle		
Naam project / activiteit / initiatief	Korte beschrijving	Wat wordt bereikt i.k.v. armoedebestrijding / preventie?
Schuldhulpmaatjes	Ondersteuning schuldenaren in voortraject schuldhulpverlening.	Voorkomen terugval/ inzicht geven/ ondersteunen van de schuldhulpverlener.
Cursus "grip op je geld" (najaar 2016 door Cederhof welzijn)	Inzicht in inkomsten/uitgaven creëren, gebruik maken van toeslagen, koken met een klein budget enz.	Voorkomen van financiële problemen, schuldpreventie.
Buurtteam – samenwerking RWS	Signalering huurachterstand + aanbod hulp door buurtteam.	Inwoners met (beginnende) huurachterstand wordt vroegtijdig hulp aangeboden.

Vervoer pakketten voedselbank	Vrijwilligers bezorgen pakketten aan huis bij inwoners die niet of moeilijk naar Goes kunnen.	Inwoners (met name met kinderen) nemen nu een pakket, mogelijkheid gevarieerder en gezonder te eten.
Innovatieproject Kapelle (start na toekenning budget) najaar 2016	Inwoners met afstand tot de samenleving d.m.v. een gevarieerd aanbod aan activiteiten en groepsgerichte interventies begeleiden in het ontdekken en ontwikkelen van hun persoonlijke kwaliteiten en hulpbronnen. Samen gaan we op zoek naar de gewenste toekomst op het gebied van sociale contacten, dagbesteding en deelname aan de samenleving.	Door middel van dit aanbod een laagdrempelige voorziening ontwikkelen waardoor deze doelgroep niet of in mindere mate een beroep doet op de maatwerkvoorziening begeleiding.
Gratis spreekuren in de dorpen	Wekelijks spreekuur in het eigen dorp. Het in contact brengen van inwoners met de juiste hulpverlener/ in kaart brengen van de vraag/ vrijwilligersklus etc. Toegang buurtteam.	Laagdrempelig/dichtbij bieden van mogelijkheid voor hulp of in contact brengen/verbindingen in de gemeente.
Hulp van vrijwilligers formulierenbrigade (aan huis) bij aanvragen huursubsidie, zorgtoeslag en belasting	Hulp (aan huis) bij eenvoudige aangiftes (geen inkomen in box 3) voor inwoners die binnen het eigen netwerk geen hulp kunnen vinden (familie/ vrienden of "bonden").	Praktisch hulp bieden aan inwoners die binnen het eigen netwerk geen hulp kunnen krijgen/vinden en zelf niet in staat zijn aanvragen te regelen. Het hiermee voorkomen van financiële problemen.
Repaircafé	6 keer per jaar (in ieder dorp voor-en najaar). Inwoners "repareren" zaken die "stuk zijn" onder begeleiding van een vrijwilliger.	Repaircafé Nederland stelt zich tot doel (zijn we lid van): Repareren op een moderne manier terug brengen in de lokale samenleving, reparatiekennis behouden en verspreiden, sociale cohesie in samenleving bevorderen door dorpsgenoten met verschillende achtergronden en drijfveren met elkaar in contact te brengen.
Vakantieweek minima	Gezinnen met een bijstandsuitkering mogen gratis een week op vakantie met Stichting Weekje Weg.	Bevorderen sociale participatie voor inwoners met een minimum inkomen.
Digitaal lokaal	Gratis hulp bij computer problemen.	Inwoners kunnen 1 keer per week terecht voor vragen/problemen met computer/laptop etc. De hulp is gratis.

Gemeente Noord-Beveland		
Naam project / activiteit	Korte beschrijving	Wat wordt bereikt i.k.v. armoedebestrijding / preventie?
Zwemproject	Zwemmen voor kinderen vanaf 6 jaar tot 120%.	Mee kunnen doen aan maatschappelijke activiteiten voor kinderen uit gezinnen met een minimum inkomen.
Declaratiefonds	Financiële vergoeding voor sociale, culturele of sportieve activiteiten.	Mee kunnen doen aan maatschappelijke activiteiten voor personen met een minimum inkomen.
Vakantieproject	Een aantal gezinnen mag jaarlijks gratis op vakantie.	Sociale participatie voor gezinnen met een minimum inkomen.

Gemeente Reimerswaal		
Naam project / activiteit	Korte beschrijving	Wat wordt bereikt i.k.v. armoedebestrijding / preventie?
Kledingbank	Voor minima, twee keer per jaar mobiele kledingbank met makkelijke doorverwijzing.	Verlichting in het dragen van armoede. Aandacht, zekerheid, mooie kleding enz.
Voedselbank	Reimerswaalse vrijwilligers voor het bezorgen van voedsel. Gemeente betaalt reiskosten.	Gezonde voeding, verlichting van armoede.
Resto van Harte	Maandelijks uit eten voor een gering bedrag in Yerseke.	Mensen met een smalle beurs kunnen zo ook eens lekker genieten voor een etentje. Bevordert gevoel voor welzijn van de deelnemers.
Villa Veelzijdig	Praktijkonderwijs van Calvincollege leert leerlingen in een woning "huishouden runnen". Omgaan met burens, rekeningen betalen, schoon maken enz.	Leerlingen leren zich staande houden in de maatschappij. Gemeente subsidieert dit project en werkt samen met het project bijvoorbeeld door brunch te organiseren samen met de leerlingen voor eenzame ouderen.
Tuintjesproject	In samenwerking met Psychiënt tuintjes winter- en zomerklaar maken voor mensen met een smalle beurs	Minder kopzorgen, en een nette tuin.
Leveren van informele zorg	In samenwerking met het vrijwilligersservicepunt vrijwillige zorg inzetten	Mensen ondersteunen in het dagelijks leven waardoor het leven iets comfortabeler wordt.

Bijlage 2 Inkomensregelingen en Schulddienstverlening afdeling WIZ

Inkomensregeling	Doelgroep	Voorwaarden	Vergoeding
Individuele bijzondere bijstand	Vanaf 18 jr	Inkomensnorm 100% Draagkrachtpercentage 35%	Afhankelijk van de hoogte van bijzondere en noodzakelijke kosten.
Individuele inkomensvoetingsregeling	Vanaf 21 jr	Voorgaande 3 jaren een minimuminkomen. Inkomensnorm 110%	1 keer per jaar, 38% van de bijstandsnorm
Individuele studietoelage	Vanaf 18 jr	A.g.v. arbeidshandicap niet in staat om minimumloon te verdienen. Inkomensnorm 110%	2 keer per jaar, 19% van de bijstandsnorm
Collectieve Zorgverzekering Minima	Vanaf 18 jr	Inkomensnorm 130%	Premie van aanvullende verzekering wordt vergoed (Kapelle vergoedt volledige premie)
Maatwerkvoorziening chronisch zieken en gehandicapten (individuele kosten en de extra financiële tegemoetkoming)	Vanaf 18 jr	Inkomensnorm 130%	Vergoeding van individuele kosten op basis van aanvraag. Extra financiële tegemoetkoming: 2015: € 200,- per persoon 2016: € 375,- per persoon
Maatwerkvoorziening gezinnen met schoolgaande kinderen	Vanaf 18 jr	Inkomensnorm 120%	Vergoeding voor reiskosten naar school, een fiets, een computer en voor overige indirecte schoolkosten op basis van aanvraag.
Declaratiefonds	Vanaf 18 jr	Inkomensnorm 120%	Kinderen 4 – 18 jaar: € 100,- per jaar Overige personen: € 200,- per jaar
Jeugdsport- en cultuurfonds	4 – 18 jr	Inkomensnorm 120%	Jeugdsportfonds: € 225,- per jaar Jeugd cultuurfonds: € 450,- per jaar
Vakantieregeling Minima	Gezinnen met kinderen in leeftijd van 3 – 18 jaar	Minimum inkomen	Accommodatie voor verblijf van 1 week wordt vergoed.
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen		Minimum inkomen, geen vermogen	Afhankelijk van situatie.

Preventieactiviteiten en vroegsignalering in het kader van schulddienstverlening	
1.	Groepstraining voor bijstandsgerechtigden gericht op omgaan met een laag inkomen: voorlichting over voorliggende voorzieningen, het minimabeleid en toeslagen van de Belastingdienst.
2.	Individueel advies bij financiële problemen door budgetadviseur.
3.	Hulp bij treffen van passende betalingsregelingen bij schulden.
4.	Open spreekuren schulddienstverlening.
5.	Consulent schulddienstverlening participeert in gebiedsgericht team van gemeente Goes.
6.	Meewerken aan project "Week van het Geld" waarbij zoveel mogelijk basisscholen en het voortgezet onderwijs worden bezocht om jongeren voor te lichten over het omgaan met geld.
7.	Samenwerking met vrijwilligersorganisaties als Humanitas, SMWO en het Leger des Heils (schuldmaatjes) en bijbehorende voorlichting aan deze vrijwilligers.
8.	Gegevensuitwisseling met bedrijven over betalingsachterstanden.
9.	Aan de hand van signaleringslijsten van het Inlichtingenbureau worden klanten die geen gebruik maken van toeslagen of die een achterstand hebben bij de zorgverzekeraar schriftelijk geïnformeerd naar de mogelijkheden van schulddienstverlening.
10.	Bij dreigende woningontuiming en/of afsluiting van gas, water en elektra worden deze signalen direct doorgezet naar de desbetreffende gemeente met het verzoek dit op te pakken.
Schuldhelpverlening	
1.	Minnelijke schuldtrajecten.
2.	Wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.
3.	Budgetbeheer.
4.	Kredietverstrekkingen.